

положення Л. Виготського про соціальну ситуацію та зону найближчого розвитку дитини, відповідно якого, всі соціальні взаємозв'язки індивіда впливають на процес його розвитку, опосередковуючись його ставленням до цього світу. Отже, прогнозування має зайняти належне місце у професійній діяльності вчителя фізичного виховання, який би не тільки виявляв, а й передбачав подальшу фізичну підготовленість здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Гершунський Б. С. Дидактическая прогностика. К.: Рад. школа, 1979. 168 с.
2. Кутьев В. О. Педагогическая прогностика: научные подходы и методы. *Педагогика*. 1995. № 3. С. 7–14.
3. Супрун В. М. Проблемы рефлексии: современные комплексные исследования. Новосибирск: Изд-во НГУ, 1987. 216 с.
4. Якунин В. А. Обучение как процесс управления: психологические аспекты. Л.: Изд-во ЛГУ, 1988. 160 с.
5. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности / под. ред. В. А. Ядова. Л.: Наука, 1979. 264 с.

Наталія Мельник

ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Загальновідомо, що будь-який вид діяльності має свою тематичну лексику. Термінологія – це один з мовних аспектів, який протягом останніх десятиліть розвивається з особливою інтенсивністю. Термін, в свою чергу, являє собою слово чи словосполучення, що співвідноситься з поняттям певної галузі пізнання (науки, техніки, медицини), що вступає у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами й утворюють разом з ними в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, що характеризується високою інформативністю, точністю та однозначністю.

На думку М. Глушко, термін – це слово чи словосполучення для вираження поняття і значення предметів, які володіють, завдяки точній і строгій дефініції, чіткими семантичними границями і тому однозначно в межах певної класифікованої системи [4, с. 111]. В. І. Карабан визначає термін як мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки [2, с. 330]. Термін – це невід'ємна частина лексичної частини мови та будь якої галузі людського пізнання.

Термін може бути виведений на основі рідної мови або бути

запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміноелементи) так і з іншої мови, проте, він повинен відображати ознаки даного поняття. Терміни існують в мові у складі певної термінології. Термінологія, як система наукових термінів, являє собою підсистему у складі загальної лексичної системи мови.

За О. С. Ахмановою, термінологія – це система понять даної науки, закріплена в певному словесному виразі. Якщо в загальній мові слово може бути багатозначним, то, потрапляючи до певної термінологічної системи, воно набуває однозначності [3, с. 77].

Термінів, що мають відповідники у загальноживаній лексиці (пор. загальноживані слова довгота, додаток, рівняння, уявлення і терміни – географічна довгота, граматичний додаток, математичне рівняння, психологічне уявлення тощо), в сучасній мові відносно небагато. Основна функція термінологічної лексики номінативна, термінами називають спеціальні поняття з різних галузей людських знань. У цій функції вони завжди виступають у науковому, публіцистичному, професійно-виробничому й діловому стилях. Проте термінологічні слова можуть вживатися й поза цими стилями, їх досить часто використовують і в мові сучасної художньої літератури, в якій вони, крім свого прямого номінативного значення, набувають і додаткових значень, а також експресивного чи емоційного забарвлення.

У мові художньої літератури терміни можуть втрачати «свою стилістичну замкненість», а використання термінологічних слів «у ролі складових елементів тропів і художніх образів» зумовлює часткову чи й повну їх семантичну детермінологізацію [1, с. 87].

Термінознавство в цілому досліджується достатньо довго та детально, але вирішенню проблем це недостатньо сприяє. Вітчизняні термінологи значно глибше розробляють теорію терміну як мовного знаку, теорію термінології як підсистеми загальної літературної мови, у порівнянні з термінологами початку ХХ століття. Термінологія розглядається як один із рівнів лексики із можливим свідомим впливом суспільства на мову і в той же час як засіб забезпечення наукової діяльності суспільства – в аспектах вивчення джерел пізнання та закріплення його результатів. Такі дослідники в історії термінознавства, як Е. Вюстер, Д. С. Лотте, О. О. Реформатський, О. С. Герд, О. Д. Хаютін, В. П. Даниленко, Ф. О. Нікітіна, В. Н. Петрова та ін., зробили великий вклад в сферу термінології. Було присвячено багато робіт системному вивченню термінології (Ф. А. Циткіна, Т. А. Журавльова) [4, с. 155]. Вивчення терміну проводиться як спеціалістами різних галузей знань, так і лінгвістами, як показує аналіз досліджень про терміни. Термін розглядається спеціалістами у плані найбільш точної його відповідності науковому й технічному поняттю, яке він виражає, вирішуються проблеми стандартизації термінів і впорядкування терміносистем. Здебільшого

фахівці певної галузі знання укладають термінологічні словники, які розкривають значення термінів через їх дефініції.

Лінгвісти досліджують питання мовної природи терміну (С. Д. Шилов, А. І. Моїсеєв), вивчають термін як одиницю особливої лексичної системи (В. Н. Лейчик, Т. А. Лисицина, Р. Ю. Кобрин), розглядають термін як об'єкт лексикографічного опису (А. В. Суперанська). Значна кількість лінгвістичних розвідок присвячена питанням утворення термінів (В. С. Кулебакін, Я. А. Кліновицький). В. П. Даниленко відомий своїми роботами з термінологізації різних частин мови. Вивчаються як однослівні терміни, так і їх словосполучення (Л. А. Динес). Також терміни-словосполучення досліджуються і з погляду їх структури, і в аспекті їх семантики (В. С. Глумов).

У сучасному мовознавстві й досі немає чітко визначення таких понять як «термін», «термінологія», «термінознавство». Також існує питання щодо ознак терміна, зокрема його мотивованості чи немотивованості. Одні дослідники відстоюють позиції мотивованості, оскільки вважають, що мотивованість сприяє встановленню асоціативних зв'язків з іншими термінами і явищами, кращому запам'ятовуванню термінів, які називаються, правильно орієнтують на зміст відповідного наукового поняття, а інші – дотримуються думки, що мотивованість, утруднює розуміння термінів, викликаючи додаткові асоціації.

На думку В. Перхача, наукова термінологія, повинна характеризуватися такими чинниками: досконалістю та економністю. Під досконалістю термінології розуміється логічність, чітка граматична структура, умотивованість термінів, під економністю – легкість у вивченні, її інформативність, стислість терміноодиниць. Навіть поняття «термін» не має єдиної загальновизнаної дефініції. Все залежить від того, які ознаки бере дослідник до уваги при вивченні цього рівня лексики.

Поняття «термінологія» і «термінознавство» у роботах деяких сучасних дослідників не розмежовуються. Однією з найважливіших ознак терміну є наявність дефініції, але надання термінам дефініції зумовлює складність завдання через те, що процес дуже повільний. Точаться суперечки навколо питання про те, чи варто давати визначення номенклатурним назвам, чи всі терміни повинні мати дефініції, чи можливо дати визначення тим термінам, які є потенційними об'єктами вивчення.

Важливою ознакою ідеального терміну є дефініція. Проте багато дослідників вважає, що не всі терміни можуть мати дефініції. Якщо терміни використовуються на позначення щойно винайдених понять, то вони не можуть мати єдиної унормованої дефініції, як і сама назва терміну не може бути на цьому етапі становлення остаточною.

Однак переважна більшість термінів потребує обов'язкового і якнайшвидшого демінування, оскільки відсутність дефініцій, або наявність

нечітких дефініцій у значної кількості термінів не дає можливості для продукування тлумачних словників і стандартів.

Також суперечливим залишається питання про синонімію в термінології: чи взагалі потрібні синоніми, позитивним чи негативним є це явище. Синонімія в термінології сьогодні є явищем швидше негативним, тому що кількість синонімів зростає, що не сприяє комунікативній оптимальності терміна.

Цьому сприяє і відродження термінологічної спадщини минулого, запозичення з інших мов, творення нових назв. Термінологи вважають, що сьогодні навряд чи можна запобігти процесові синонімії. Але в цьому є й позитивний момент: якщо є велика кількість синонімів, то ми можемо обрати найточніший, найдосконаліший термін. На міжгалузевому рівні породжується синонімія через неуніфікованість термінології на сучасному етапі і, – досить часто до одного й того ж поняття загальнотехнічної й загальнонаукової термінології добираються відповідники в галузевих термінологіях.

Необхідність у стандартизованій термінології виникає перш за все при труднощах в комунікації фахівців. На сьогодні відомі 2 типи сучасних термінологічних словників: одні словники – з виразною тенденцією до стандартизації, інші – навпаки, з якомога більшою кількістю синонімів, що в подальшому може послужити для подальшого найбільш точного відбору терміну та його стандартизації (наявність великої кількості синонімів дає змогу вибрати те слово, що найбільше задовольняє всі вимогам терміну). Багатозначність утруднює спілкування фахівців, тому її слід уникати, ймовірніше за рахунок створення нових термінів.

Однак мовознавці вважають, що уникнути багатозначності неможливо в термінології, як і в літературній мові в цілому. Поряд із полісемією співіснує омонімія, яка виникає в більшості випадків між термінами, що формуються в різних терміносистемах. Однак така омонімія не є негативною, оскільки співіснує в різних системах термінопонять.

Список використаних джерел

1. Борисова Л. И. Пособия по научно-техническому переводу (методологический обзор). Москва: МПУ, 2000. 72 с.
2. Дементьева Т. М. Лингвистические особенности немецкого языка права. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. № 2(4), 2009. С. 107–111.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Київ: Наукова книга, 2002. 564 с.
4. Комиссаров В. Н., Рецкер Я. И., Тархов В. И. Пособие по переводу с английского языка на русский. Москва, 2005. 97 с.